University of Pretoria etd – Van Wyk, B J (2005)

DIE KERKORDE EN DIE KERKLIKE REG IN DIE NEDERDUITSCH HERVORMDE KERK VAN AFRIKA AAN DIE HAND VAN DIE PRESBITERIAAL-SINODALE KERKBEGRIP

B J van Wyk

Voorgelê ter vervulling van die vereistes vir die graad Philosophiae Doctor (PhD) in die Fakulteit Teologie aan die Universiteit van Pretoria

Promotor: Prof dr S J Botha

31 Oktober 2004

Voorwoord

Die voltooiing van 'n proefskrif vul die skrywer daarvan met besondere dank. Dit vanweë die omvang, asook die insette wat 'n studie van die aard verg. Die toekoms hou soms verrassende moontlikhede in wat by eerste oorweging oënskynlik geen meriete het nie, maar dikwels realiseer in afgehandelde gebeure, wat deel uitmaak van die herleefbare verlede wat sin gee aan die hede. Die skryf van hierdie tweede proefskrif is die gevolg van die voorneme om kommentaar te lewer op die gebruik van die Kerkorde van die Nederduitsch Hervormde Kerk as poging om die agtergrond en prinsipiële onderbou van die Reformatoriese Kerkreg, meer toeganklik te maak. Op aanbeveling van kollega prof dr Andries van Aarde het díé proefskrif vorm aangeneem naas die beplande kommentaar wat nog op afhandeling wag.

Hiermee word dank betuig aan die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika wat die ruimte is waarbinne die eb en vloed van bedienaar van die Woord as voortreflike dienswerk, beoefen en met toewyding uitgeleef kan word. Die Kerk dien ook as werkruimte vir die beoefening van die kerklike reg, en daarom is die proefskrif bedoel as 'n werktuig vir die beoefening van die kerklike reg in die Hervormde Kerk.

'n Hartlike woord van dank aan prof dr Schalk Botha vir sy simpatieke ontvangs, en bruikbare insette tydens die skryf en voltooiing van die proefskrif.

Met groot dankbaarheid word ook die naam van Buks van Staden vermeld wat bereid was om taalkundig na die werkstuk te kyk en op die wyse 'n waardevolle bydrae gelewer het.

Dank word ook betuig teenoor die Universiteit van Pretoria, met besondere verwysing na die toekenning van 'n studiebeurs, wat die studie finansieel aansienlik vergemaklik het.

University of Pretoria etd – Van Wyk, B J (2005)

Die Nederduitsch Hervormde gemeente Tsumeb vir wie dank geboekstaaf word, was geduldig en verdraagsaam wat my laat begaan het om díé werkstuk in ‘n relatief kort tyd, af te handel.

Dank en waardering gaan ook aan almal wat met belangstelling verneem het na die vordering van die studie. Besondere dank is waarskynlik verskuldig aan Rensché wat ook gewoond geraak het aan die impak wat proefskrifte op huishoudings het.

Waarskynlik is dit ook gepas om nie na te laat nie om die woorde van prof dr Frans van Zyl in herinnering te roep wat by die aanvang van die teologiese studie reeds daarop gewys het dat 'n dominee wat nie studeer nie, nie bekeer is nie! Die opmerking maak die kern van enige dankbetuiging weer eietyds, naamlik om al die lof en dank te wy aan die Hoof van die kerk, en Heer van die wêreld. Miskien kan die proefskrif ook instrumenteel wees om die weg van akademiese studie aan te dui as ‘n handige stuk gereedskap om die onmoontlike moontlikheid van die opdrag om soos die Here te sê, uit te voer.

‘Denn wie wollen wir ernten, wenn wir gar nicht säen, wie wollen wir Antworten empfangen, wenn wir gar keine Fragen haben, wie wollen wir siegen, wenn wir nicht gekämpft haben’?

(Eduard Thurneysen)

‘Mits de eis van kerkelijk denken, dat er verband is tussen belijdenis en organisatie, worde vastgehouden’.

(Noordmans 1984: 444)

Pretoria

31 Oktober 2004

University of Pretoria etd – Van Wyk, B J (2005)

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

Verantwoording 1

HOOFSTUK 2

Historiese oorsig 8

2.1 Inleidend 8
2.2 Die ontstaan, verloop en vorming: 'n stelsel op Calvinistiese lees geskoei 11
2.3 Ontwikkeling op Nederlandse bodem 19
2.4 Die Algemeen Reglement van 7 Januarie 1816 30
2.5 Die Kerkorde van die Nederlandse Hervormde Kerk van 1 Mei 1951 45
2.6 Die 1951 Kerkwet van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika 54
2.7 Die Kerkorde van die Nederduitsch Hervormde Kerk sedert 1997 57

HOOFSTUK 3

Bybels-Reformatoriese teologie 61

3.1 Bybels-Reformatoriese teologie soos gesien deur enkele woordvoerders in die Kerk 61
3.2 Bybels-Reformatoriese teologie volgens die drie formuliere van eenheid 67
3.3 Samevattend 80

University of Pretoria etd – Van Wyk, B J (2005)

HOOFSTUK 4

Presbiteriaal-sinodaal 83

4.1 Inleidend 83
4.2 Jesus Christus Hoof van die kerk en Heer van die wêreld 87
4.3 'n Skriftuurlike kerkorde 89
4.4 Die gemeente as grondslag 92
4.5 Die amp 94
4.6 Die vergaderings van die ampte 101
4.6.1 Die kerkraad 101
4.6.2 Die ring of klassikale vergadering 106
4.6.3 Die sinodale vergaderings 107
4.7 Drie belangrike beginsels 111
4.7.1 Anti-hiërargies 111
4.7.2 Anti-independentisties 112
4.7.3 Rotasiebeginsel 114
4.8 Die leer, sakramente en seremonies 117
4.9 Kerklike dissipline 129
4.10 Kerk en owerheid 134
4.11 Samevattend 143

HOOFSTUK 5

Die Kerkorde van die Nederduitsch Hervormde Kerk: Kerkbegrip 145

5.1 Inleidend 145
5.2 Jesus Christus: Hoof van die kerk en Heer van die wêreld 153
5.3 Belydenis 163
5.4 Die ampte 185
5.5 Vergaderings van die ampte 206
5.5.1 Vergaderings in die gemeente 208

University of Pretoria etd – Van Wyk, B J (2005)

5.5.2 Vergaderings op ringsvlak 212
5.5.3 Vergaderings op sinodale vlak 213
5.5.4 Die gesag van meerdere of bykomende vergaderings 224
5.6 Drie belangrike beginsels 241
5.6.1 Anti-hiërargies 241
5.6.2 Anti-independentisties 241
5.6.3 Rotasiebeginsel 241
5.7 Die leer, sakramente, kerklike feesdae en geleenthede 248
5.7.1 Die leer van die Kerk 248
5.7.2 Die doop 248
5.7.3 Die nagmaal 251
5.7.4 Eredienste en ander kerklike feesdae en geleenthede 254
5.8 Kerklike dissipline 257
5.9 Kerk en owerheid 270

HOOFSTUK 6

Samevattende nabetragting 278

Bibliografie 286

Samevatting 304

English summary 306